

KRUPPA TAMÁS

Szinán nagyvezír ismeretlen levele 1593-ból

Adalék az oszmán haditervekhez a tizenöt éves háború kezdetén

Szinán nagyvezír alább közlendő levele az OSZK Kézirattárának eddig kevés figyelemre méltatott kötetében, erdélyi vonatkozású iratok között található. A másolatban ránk maradt levél szépen egészíti ki azon régóta ismert dokumentumok sorát, amelyekkel az oszmán katonai vezetők a királyi Magyarország leghatalmasabb főurait, ecsedi Báthory István országbíró, vagy Dobó Ferencet¹ keresték meg, hogy – sikertelenül – hódolásra bírják őket. Az 1593-ban Magyarországra haddal felvonuló Szinán nagyvezír valószínű célja, amint ezt a kutatás kiderítette, a maradék országrész bekebelezésén túl Bécs és Prága elfoglalása volt.² Ebbe a tervbe szervesen illeszkedett a királyi Magyarország leghatalmasabb urainak meghódoltatása. Szinán a levél címzettjének, Nádasdy Ferencnek nem kevesebbet, mint a cseh királyságot ajánlja fel hűségéért cserébe, a magyar királyságot ugyanis már odaigérte Báthory Zsigmond erdélyi fejedelemnek. Igen jellemző a nagyvezír gondolkodásmódjára, hogy példaként Szapolyai János királyt említi, aki szerint már a mohácsi csata előtt kézcsőkra járult a szultán elé. Ez azért érdekes, mert Szapolyai Jánost azzal vádolták, hogy szándékosan maradt távol a mohácsi csatából, ily módon okozva a magyar sereg és a király vesztét. A kézcsőkra, amely János alávetett helyzetének szimbolikus kifejeződése volt, valóban sor került, de mint tudjuk, nem 1526-ban, és nem Péterváradnál, hanem 1529-ben a mohácsi csatamezőn. Figyelemre méltó ugyanakkor a kontextus, amelyben a példát felidézi a nagyvezír: a szultán juhászból is csinálhat királyt illetve fordítva. A János királyra, de általában a magyarokra nézve nem túl hízogó szavak világosan mutatják, hogy az egyébként nagyvonalú ajánlatokkal megkísérett magyar uraknak a Porta valójában milyen szerepet is szánt a győztes háború után.

1593. augusztus 9. Drinápoly
Szinán nagyvezír Nádasdy Ferencnek

OSZK Fol. Hung. 934. ff. 21r-22r. Másolat

Köszönetemet és barátságunknak mindenkor kész voltát ajánlom mint vitéz úrnak

Ezt akarom kegyelmed értésére adni, Isten akaratát, hogy az profétának engedelmeiből, és az hatalmas császárnak parancsolatjából Gevval 10. napján³ énnekem szerdárság ada-

¹ A levelekről a régebbi szakirodalommal együtt *Tóth Sándor László: A mezőkeresztési csata és a tizenöt éves háború*, Szeged, 2000, 129-130.

² *Tóth Sándor László: Szinán nagyvezír tervei 1593-1594-ben*, in *Hadtörténelmi Közlemények* XXIX. (1982), 168-170.

³ 1001. Şevval 10. = 1593. 06. 30. A levélen olvasható dátum nagyon érdekes. Az eddigi ismereteink szerint III. Murád szultán július 4-én tartott egy dívánt, ahol eldöntötte a Magyarország elleni háborút. Ekkor nevezte ki Szinánt a hadjárat szerdárának. Erre az eseményre vonatkozóan olasz és német adatok birtokában vagyunk. (Tóth S. L.: 2000, 81.) Ha feltesszük, hogy az európai források még a gregorián naptárt használják, akkor is marad hat nap eltérés a korábbi adatok, s a most tárgyalt levél dátuma között. Kátib Çelebi szerint Şevval 5-én futott be a híre

tott, és útban vagyok, megyek az német királyra és országára az hatalmas császár hadával, és akaratom lón, hogy kegyelmedet intsem, hogy az hatalmas császárhoz hű legyél, és az némettől orcádat, kezedet elfordítsd, és én elémbé minden okvetlen emberedet küldjed Nándorfehérvárra, mert személy szerint Kisasszony havának fogytára ott leszek.

Ha pedig az hatalmas császárhoz hű leszel, énnekem is akaratom az, hogy annál nagyobb úrrá tegyelek, és miben mostan vagy, és téged hitedben, törvényedben, és jószágodban feleségestől gyermekestől fiúról fiúra meg akarlak benne tartani. Hogy ha az hatalmas császár zászlóját felveszed, annak felette fegyvereddel és szép szóddal az német király birodalmából valamit meghajtasz magadnak, azt is fiúról fiúra megadom: akaratom pedig, hogy ha szómat fogadod, rövid nap Istennek engedelmeből királyi felségre hozlak, hogy az csehországi királyságot az hatalmas császárnak parancsolatjából kegyelmednek adjam etc.

Ezt pedig nyilván higgye kegyelmed, hogy Istennek engedelmeből véghez viszem, és szómhöz igaz leszek, ha az hatalmas császárnak egy rabja is meg nem maradna, úgy nem vinném véghez etc.

Mert az Isten az hatalmas császárnak oly hatalmat adott, hogy ha akarja az juhászból királyt tesz, és az királyból juhászt tesz, ez pedig meg is bizonyított. Mert tudjátok, szultán Szulimán Lajos királlyal mikoron megvitt Mohácson, akkoron az erdélyi János vajda Péterváradra jött szultán Szulimánhoz kezét csókolni, és a császár megígérte neki, hogy ha Lajos király az viadalban elesik, az budai királyságot neki adja; és úgy lón, kinek az fiát is mind holtig Erdélyben nagy híven tartá etc.

Az francia király pedig országával 160 esztendőttől fogva törvényében és hitében nagy nyugalomban vagon.

Az kazul passa is atyafiát az hatalmas császárnak zálogba küldvén, az mi ország kezében megmaradt, békességben és nyugalomban vagon. Tudjátok, Báthory Istvánt az hatalmas császár az király fia halála után erdélyi vajdává tevé, annak utána viszont lengyel királlyá tevé, és az két oláh országot is, tudjátok, hitben és törvényében megtartotta nagy nyugalomban.

Ezekhez hasonló egynéhány keresztény ország az hatalmas császárnak fejet hajtott és nyugalomban van. Azért kegyelmetek is, ha az hatalmas császárnak hívek lesztek, nyugalomban minden hozzátok tartozókkal megmaradtok. Kérlek, mint jó fiamat, hogy énnekem ez dologról valami akaratom van, mindjárt választ tégy etc. Ím Báthory Istvánnak Ecsedben levelet irtunk, Kassához tartozó tartományokat és az Liptóságot Nagyszombatig vajdaságul neki adjuk, ha az hatalmas császárnak híve lesz, azt pedig ne gondold, hogy én addig Bécshez nyúlok, míg Magyar- és Horvátországban egy palánk marad, ki az hatalmas császárnak engedetlen lenne; tűzzel fegyverrel megemésztem, és ennek okáért intlek, az hatalmas császárnak hűségére etc. Datum ex Drinapoli 9 die augusti anno 93. Vezér Azem Sinán pasa szerdár

CÍMZÉS: Az Nagyságos Nádasdy Ferencnek nekünk jó fiunknak tulajdon kezében adassék híven etc.

a sziszeki vereségnek, ez készítette a szultánt a háború melletti döntésre. Ugyanakkor idéz is a szerdári kinevező levélből, melynek dátumát – török szokásnak megfelelően nem pontos napra – csupán Şevval elejére teszi. (Karácsoni Imre: Török történetírók. III. 1916. 203.) Úgy érzem, a most tárgyalt irat adja meg pontosan a szerdárságba való kinevezés dátumát. (A szerkesztő megjegyzése)